

A madárgyűrűzésről

Pipoly Ivett

A madarak jelölésére és azonosítására az egyik legrégebbi és a leginkább hagyományosnak mondható módszer a madarászhalóval történő befogás, és alumíniumgyűrűvel való megjelölés.

A Fenékpusztai Madárgyűrűző és Repatriáló Állomáson már több alkalommal segédkezhettem a madárbefogásban és a gyűrűzésben, ennek menetéről számolok most be.

A módszerről:

A madárgyűrűzés folyamatos adatgyűjtéssel jár, ennek megfelelően hatalmas mennyiségű adat gyűlik össze, melyek számos kutatás alapjául szolgálhatnak. Megismerhető általa egy adott terület fajösszetétele, a fajösszetétel szezonális változásai, egyes fajok közötti kompetícióra is lehet becsléseket végezni, a szaporodás sikeressége is becsülhető (mennyi fiatal madarat fognak meg), és még számos kérdés megválaszolásában lehetnek ezek az adatok a segítségünkre. A módszer hátránya, hogy azonosításhoz be kell fogni a madarat.

A madarászhalóról:

A madarakat hálósorral fogják be. A háló vékony, finom szövésű, a szemek nagyságát úgy kell megválasztani, hogy ne legyen túl nagy, mert akkor átférnek rajta a kis énekesek, és túl kicsi se legyen, mert akkor könnyen megsérülhet a madár, ha mozog a hálóban. Több hálóból álló sorral át lehet fogni egész nagy területet (például egy nádat). A háló kiengedve sem feszes, az alján ki „zsebet” képez, ide pottyan bele a madár, ha nekirepül a jószerivel láthatatlan hálónak.

Az adatgyűjtésről:

Az adatok pontos és azonos feljegyzése miatt szükséges mindent standardizálni. Meghatározott időpontokban gyűjtik be a madarakat (általában óránként), feljegyzik melyik hálóból (a hálósor több ugyanolyan méretű hálóból áll, minden hálónak van egy száma), illetve azt is, hogy melyik oldalról repült bele az állat (ebben az esetben északi vagy déli oldal lehetett).

A gyűrűzés során vezetett adatok a következők:

- hány órákor fogták be a madarat
- melyik fajhoz tartozik a fogott egyed,
- a rákerülő gyűrű kódja (a gyűrűk különböző méretűek, meg van szabva, melyik madárfajra mekkora gyűrű kell),
- az állat kora kódokkal (fiatal, egyéves, vagy idős),
- a kondíció (zsír és izom mérése 0-3-ig),
- a madár teljes szárnyhossza illetve a 3. evezőtoll hossza milliméter pontosan,
- a madár tömege tizedgrammos pontossággal.
- Költési időszakban a kotlófolt meglétét is feljegyzik.

A gyűrűt speciális gyűrűzőfogóval illesztik az állat bal lábára. A gyűrűnek teljesen záródnia kell, hogy ne akadhasson be vele a madár sehova, illetve kör keresztmetszetűnek kell lennie a

sérülések elkerülése miatt. Egy teljesen zárt, könnyű alumíniumgyűrű nem akadályozza a madarat, nem káros az egészségére és okozza a fitnessének romlását.

A visszafogásról:

A hálóban sok olyan madár is fennakad, amelyekre már került gyűrű. Ezt nevezik visszafogásnak. Természetesen a visszafogások adatai is rögzítésre kerülnek. Megkülönböztetésre kerülnek:

- Az aktuális évben ugyanott gyűrűzött egyedek
- A korábbi években gyűrűzött egyedek
- A külföldi gyűrűs példányok

A színes gyűrűkről:

Hasonló módszer, mint az alumínium gyűrűvel való megjelölés, de itt egy, vagy inkább több színes gyűrű kerül az állatra. Ez a színek kódolást szolgáltat információkat. Az elhelyezés kódolja az állat egyéni azonosításához szükséges információkat.

A színes gyűrűk előnye, hogy nem feltétlenül szükséges megfogni a madarat ahhoz, hogy beazonosítsuk. Egy jó távcsővel be lehet azonosítani, illetve meg lehet figyelni a repülő, vagy messzebb pihenő, színes gyűrűs állatot is (persze csak ha látszik a lába).

A madárgyűrűzés mellett számos más módszert is alkalmaznak madarak megjelölésére, azonosításra és adatgyűjtésre (szárnykrotália, tollfehérítés vagy festés, telemetriás nyomkövetés). Ezek akkor praktikusabbak, ha adott populációt szeretnénk megfigyelni vagy egyedileg nyomon követni, ha folyamatos információra van szükségünk egy egyed mozgásáról vagy viselkedéséről. A legátfogóbb, legáltalánosabb adatokat a gyűrűzés szolgáltatja. A gyűrűzést kiegészítve más madármegfigyelő módszerekkel elég pontos megfigyeléseket lehet végezni. Számos hazai és nemzetközi gyűrűző projekt működik, madárállomány becslésére illetve a madárvonulás vizsgálatához rengeteg adatot szolgáltatva.

Források:

Ökológiai terepmódszerek c. tantárgy előadásai

Gyurácz J. - Bank L. (1997): **A foltos nádiposzáta (*Acrocephalus schoenobaenus*) zsírraktározása az őszi vonulási időszakban.**

/IV. Magyar Ökológus Kongresszus, Pécs; Ornis Hungarica 7./

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Baranya Megyei Csoportjának honlapja: <http://www.baranyamadar.hu/madargyuruzes/madargyuruzes.htm>

A képek a Fenékpusztai Madárgyűrűző és Repatriáló Állomás honlapjáról (<http://www.fenekpuszta.hu/?q=node/6>) származnak.